कस्तर्हित्वांवेत्तीत्यतआह यइति यःअसंमूढःसमांवेत्ति सएवचसर्वपापैःप्रमुच्यतइतिसंबंधः जडाजडयोर्बुद्ध्यात्मनोरेकीभावेनान्योन्याध्यासलक्षणेनमूढःसंमूढःतद्विपरीतोऽसंमूढस्तत्त्वज्ञानेनबाधिताध्यासः सएवात्मवित्त्वादितरस्यजनिमनुभवन्मांप्रत्यगात्मानंलोकमहेश्वरंअनादिंआदिःकारणंतच्छून्यमतएवाजमजातंवेत्तिससर्वैःकृतैःक्रियमाणैर्वापापैःप्रमुच्यते मर्त्येषुमध्ये ॥ ३ ॥ ममहेश्वरत्वादेवमत्तोबुद्ध्या दयोभवंतीत्याह बुद्धिरिति बुद्धिःअंतःकरणस्यसूक्ष्मार्थावबोधनेसामर्थ्यं ज्ञानंआत्मानात्मादिपदार्थावबोधः असंमोहःप्रत्युत्पन्नेषुबोद्धव्येष्वव्याकुलतयाविवेकपूर्विकाप्रतिपत्तिः क्षमाआकृष्टस्यताडितस्य बाअविकृतचित्तता सत्यंप्रमाणेनावगतस्यार्थस्ययथार्थत्वेनभाषणं दमोबाह्येंद्रियनियमःशमोमनोनिग्रहः सुखमाल्हादः दुःखंतापः भवउत्पत्तिः भावःसत्ता अभावस्तद्विपर्ययः भयंत्रासः अभयमेवचतद्वि परीतं ॥ ४ ॥ अहिंसाप्राणिनामपीडा समतामित्रामित्रादौसमचित्तता तुष्टिःसंतोषोलब्धेपर्याप्तबुद्धिः तपइंद्रियसंयमपूर्वकंशरीरपीडनं दानंयथाशक्तिसंविभागः यशोधर्मनिमित्ताकीर्त्तिःअयशोऽधर्मनि मित्ताअकीर्त्तिः एतेबुद्ध्यादयोविंशतिभावाःमत्तएवप्राणिनांभवंति पृथग्विधाःप्रत्येकंनानाप्रकाराः ततउत्तमगुणलाभायाहमेवत्वयाशरणीकरणीयइतिभावः ॥५॥ एतदेवशिष्टाचारप्रदर्शनेनद्रढयति महर्षय

योमामजमनादिंचवेत्तिलोकमहेश्वरं॥ असंमूढःसमर्त्येषुसर्वपापैःप्रमुच्यते॥ ३॥ बुद्धिर्ज्ञानमसंमोहःक्षमासत्यंदमःशमः॥ सुखंदुःखंभवोभावोभयंचाभ यमेवच॥ ४॥ अहिंसासमतातुष्टिस्तपोदानंयशोऽयशः॥ भवंतिभावाभूतानांमत्तएवपृथग्विधाः॥ ५॥ महर्षयःसप्तपूर्वेचत्वारोमनवस्तथा॥ मद्भावामा नसाजातायेषांलोकइमाःप्रजाः॥ ६॥ एतांविभूतिंयोगंचममयोवेत्तितत्त्वतः॥ सोऽविकंपेनयोगेनयुज्यतेनात्रसंशयः॥ ७॥ अहंसर्वस्यप्रभवोमत्तःस र्वंप्रवर्त्तते॥ इतिमत्वाभजंतेमांबुधाभावसमन्विताः॥ ८॥

इति सप्तभृग्वाद्याःचत्वारःसनकादयश्चपूर्वेप्रसिद्धाःमहर्षयइतिसंबंधः तथामनवश्चतुर्दशप्रसिद्धाः तेसर्वेमानसाःहिरण्यगर्भरूपस्यममममनसएवोद्भूताअयोनिजाजाताउत्पन्नाः इमाःप्रजाश्चतुर्विधाअयं लोकश्चतदाधारभूतःतदुभयंयेषांयत्संबंधिसंततिःयेषांसंततिरित्यर्थः यद्वा येषामितिषष्ठीपंचम्यर्थे येभ्यःइमाःप्रजाःअयंलोकश्चजाताइत्यर्थः तेपिमद्भावाःमय्येवभावोमनोयेषांते प्रसिद्धमहिमानोप्येते यतोमामेवोपासतेऽतस्त्वमपिमामुपास्वेतिभावः ॥ ६ ॥ उपास्तावधिकारिणमाह एतामिति एतांवक्ष्यमाणांविभूतिंयोगंचविश्वतोमुखेभगवतिमनःसमाधानंयस्तत्त्वतोवेत्तिसम्यगनुष्ठातुंज्ञातुंचसमर्थोभवति सःअविकंपेनअचलेननिर्विकल्पकेनषष्ठाध्यायोक्तेनयोगेनमद्विषयेणसमाधिनायुज्यतेततश्चकृतकृत्योभवति नात्रसंशयइतिप्रवृत्त्यतिशयार्थमुच्यते भगवद्वचसिसंशयासंभवात् ॥ ७ ॥ उपासनास्वरूपमाह द्वाभ्यां अहमिति बुधाःमांप्रत्यगात्मानंइतिमत्वाभजंते इतिकथं अहमेवसर्वस्यजगतःप्रभवउत्पत्तिः मत्तःमदनुग्रहंप्राप्यैवसर्वंबुद्ध्यादिकंस्वस्वकार्यायप्रवर्त्तते अहमेवजगतःकर्त्तांतर्यामीचेतिअहंग्रहेणात्मानमु पासीतेतिभावः भावसमन्विताःभावनायुक्ताःएतच्चोत्तरार्थं ॥ ८ ॥

Digitized by Google